

BEJÁRÓ

Sok ponton szakadt meg a kapcsolat az irodalom és a közönség között. A kortárs irodalom nem csupán azért tűnik a hétköznapi ember számára hozzáférhetetlennek, mert nyelve és a „szépről” alkotott fel fogása távol esik a még különösebb előtanulmányok nélkül is megérthetőtől. Az irodalom művelői is erősítik az ezoterizmus vádját azzal, hogy sajátos beszéd- illetve életmódjukkal nem a közönséggel való párbeszédet, hanem a tőlük való további elkülönülés útjait választják.

A magyar irodalom sajátos hagyományából fakadóan a legtöbb író, költő és kritikus lazán vagy egészen szorosan kapcsolódik legalább egy folyóirathoz, alkotócsoporthoz, egyetemi tanszékhez vagy újabban egy web 2.0-ás irodalmi fórumhoz. Sokuknak azonban a szakma közege nem pusztán biztos háttérrel jelent, amelyre támaszkodva létrehozhatják műveiket és amelynek segítségével eljuttathatják azokat a közönséghez, hanem a műveikben felmutatott világ(ok) egyetlen referenciális közegeként is szolgál. Ha ez így van, akkor ezek megismertetése éppen annyira feladatként kell hogy adott legyen az irodalom értelmezői számára, mint magáé az alkotásé.

Rovatunkban a jelenkorral foglalkozó „irodalomtörténész” paradox helyzetéből kényszerülünk szétnézni a kortársak között, hogy felmérjük az irodalmon kívülinek hitt, ám egyre inkább azon belülre kerülő szakmai légkör páratartalmát. A tudósítás, a leírás és a megértés igényével szemléljük a jellemző jelenségeket, akár irodalmárokat tömörítő alakulatokról, akár egy „irodalmi pörről” legyen szó. Tárgyalásmódunk ezért mindig és szükségképpen „meta-jellegű” lesz, hiszen célunk a tudatosan vagy kevésbé tudatosan szervezett, de érezhetően jelenlévő struktúrák feltárása és megismertetése.

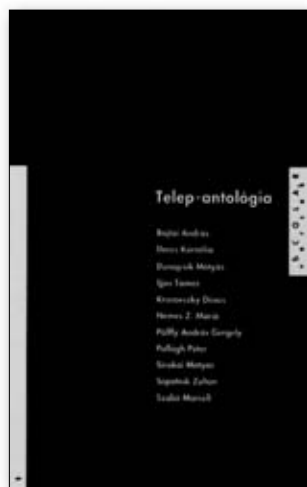
A *Bejáró* elnevezés is arra utal, hogy a teljesebb irodalomértéshez szükséges csapóajtók léteznek, hogy a kortárs közeg elemzéséhez szükséges legtöbb információ megismerhető és hozzáférhető. E sajátos pozitívizmusunkban még az sem lankaszthat el minket, hogy tudjuk: a teljes feltárára vonatkozó igény délibáb lehet csupán.

Zsolnai György

IMITATIO TELEP

Egy jelenség margójára

Különös lehet, hogy a kortárs irodalom közösségeit bemutató sorozatunk indító részében éppen egy olyan csoportosulásról esik szó, amely már nem létezik. Mégis, ha a jelenkort valóban meghatározó jelenségről, az ún. *generációváltásról* (ahol a szóösszetétel mindkét tagja alaposabb körüljárást igényel) és az általa átrendezett közeg kérdéseiről akarunk beszélni, nem mehetünk el az utóbbi évek egyik leglátványosabb és kétségkívül legnagyobb visszhangot kiváltó csoportosulása, vagyis a 2009-ben feloszlott Telep csoport tevékenysége mellett. Nemcsak azért, mert az illem így kívánja, hanem azért is, mert a Telep volt az első olyan széles körben is ismertté vált alakulat, amely a web 2.0 vívmányait tudatosan használta fel irodalmi művek megjelenítésére, véleményezésére és népszerűsítésére. A tizenegy tagot számláló csoport (pontosabban az őket tömörítő és egyben megjelenítő internetes blog, a telep.freeblog.hu) a tagok munkáiból szemezgető antológia megjelenésével (amelynek címe nemes egyszerűséggel *Telep-antológia*) befejezte működését és „hivatalosan” is feloszlott, ám a tagok közötti kapcsolat, akárcsak egy hosszabb ideig együtt zenélő banda esetében, még biztosan érezhető lesz a szakmában. Éppen úgy, mint az általuk zengedezett „új időeknek új dalai” is. Bár többségük mereven elzárkózik attól, hogy új dalokról beszéljünk írásaikat olvasva; egyrészt azért, mert a hagyomány számukra fontos gócpontjai nemcsak műveik megformáltsága révén, hanem az azokra vonatkozó reflexiók miatt is tudhatóak, másrészt pedig azért, mert még implicit céljaik között sem szere-



pel a paradigmavált(ogat)ás. Szóval maradnak az „új idők”. De erről majd később.

A Telep-általános

Miért is oszlott fel a Telep? Hiszen fiatal, többségében harminc alatt járó költőkből álló műhelyről van szó, és 2005-ös megalakulásuk óta szinte még összeveszni sem volt idejük – gondolhatnánk. Csakhogy felületességre vallana, ha nem akarnánk közelebbről megvizsgálni a felozslás okait. A *Telep-antológia* impresszionista előszavában Szegő János azt írta: „a Telep mint olyan ezzel a kötettel véget ér”.¹ Az ugyancsak fiatal irodalomtudós Lapis József az Alföld *Fiatalok* című tematikus számába írt cikkének egy eldugott lábjegyzetében úgy fogalmaz: „a feladatát bevezető s ezért időközben megszűnt Telep”.² Az idézett szóhasználatok legalábbis arra engednek következtetni, hogy a feladat nem más volt, mint az antológia megjelenítése. Ám a spekuláció édeskevés ahhoz, hogy feltárjuk a felozslás valódi okait, ezért, a félreértést elkerülendő, magunk kérdeztük meg a Telep csoport két tagját erről (és egyebekről is).

A költői nyelvében az ironia magasiskoláját művelő Ijjas Tamás meglátása szerint több szempontból is rossz ízüvé vált a Teleppel kapcsolatos hírverés. *„A volt Telep-tagok szeretnék, ha individuális alkotóként is foglalkoznának velük, nem pedig a virtuális közösség leple alatt. Egyikünk költészete sem a Telep miatt érdekes vagy érdektelen.”* Meglátása szerint a kritika nem tudott elvonatkoztatni az egyes szerzők vizsgálatakor a Telep bélyegétől, és végsősoron minden megnyilatkozásukban az „uniformitás” jegyeit keresték. De a felozsláshoz mégsem ez vezetett, hanem inkább az, hogy a csoport permanens defenzívába kényszerült az őt támadó hangok miatt. *„Egyre fárasztóbb volt újra és újra definiálni magunkat az offenzívák hatására, elmagyarázni azt, hogy miért nem vagyunk médiaback, és hogy miért nem igaz az, hogy úgy váltjuk a paradigmákat, mint mások az alsógatyát. Emiatt a belső és külső definíciós kényszer miatt már rég nem lehetett a Telep az a jó hangulatú műhelyblog, mint aminek indult. Mondok egy szemé-*

1 SZEGŐ János, *Eleven tizenegy = Telep-antológia*, szerk. KERESZTESI József, Scolar, Budapest, 2009, 5.

2 LAPIS József, *Enybe mámor. A legújabb líra kibívásai az ezredforduló után*, Alföld 2009/12., 83 (5. jegyzet).

lyes példát: én egy másik irodalmi műhelynek is tagja voltam a Teleppel párbuzamosan, az Előszeszonnak, ahol valaki az egyik versem egyik sorát tipikus »telepes flegmának« minősítette, nekem meg muszáj volt ezt a számba tömött generálszószt kiöklendeznem.”

A Telep egy másik markáns tagja, Dunajcsik Máttyás azonban úgy látja, hogy a *Telep-antológia* csakis az elsődleges feladatként kitűzött műhelymunka járulékos eredménye volt, ezért az, hogy a kötet megjelentetésével egybeesik az önfejosztatás, csak a véletlen műve. „Az antológia csak jó alkalom volt arra, hogy befejezzük, mert összegzi és keretbe foglalja az eddigi munkánkat. De elsősorban azért döntöttünk a fejosztatás mellett, mert úgy láttuk, a blog beteljesítette a küldetését, és már nem működött úgy az a műhely-jelleg, ami miatt az egész meg lett alapítva, és ami főleg a pályakezdő alkotók számára a legfontosabb; azóta mindenki a saját útját járja, és nem akartuk azt, hogy legyen egy zombi-honlap, amire időről időre föltöltöget valaki valamit, de már nincs rajta az az élet, ami korábban volt.”



Dunajcsik Máttyás

Ijjas ugyanakkor kitér az antológia zárókövének nevezett Borbély Szilárd-esszére is,³ amely szerinte „a Telepen túlról, kívülről, ráadásul két-három generációval előttünk járva adja meg a Telep kvázi-programját, és provokatívabb, kibívóbb, mint amilyenek mi magunk lehetnénk. A Telep ugyan kiürült, de úgy érzem, a Telep-antológiától van igazán a dolgoknak tétjük. Pontosabban mi magunk, ex-telepesek is innettől kezdve tudunk gondolkodni a szerepünkről, hogy például valóban van-e irodalmi belterj, felvettük-e valóban ez ellen a kesztyűt, legyen-e valóban vége a retorikának? Remélhetőleg az egyéni válaszadások sokkal izgalmasabbak lesznek, mintha közös dekrétumot próbáltunk volna alapozni a még minket is provokáló Borbély-beszélyre.”

3 A Telep-csoporttal mint jelenséggel „megértő módban” talán Borbély Szilárd foglalkozott először. Jelen esszéjének kitüntetett fogalma a „belterj”, amelyen keresztül egyszerre ragadja meg a blog mint jelenség köztes és közönségre nyitó szerepének, valamint a kultúra elgettősödésének hatáseggyüttesét. BORBÉLY Szilárd, *A Telep valami mása = Telep-antológia*, 126–128.

Mielőtt azonban mélyebben alámerülnénk a Telep-jelenségben, meg kell állapítanunk, hogy pontosan miben is hozott újat a Telep csoport. Ha nem is egy esztétikai paradigmát, de az irodalom szervezésének egy új és gyümölcsöző módját alkotta meg (vagy inkább importálta hazánkba) a Telep azzal, hogy ráirányította a figyelmet a helyhez és időhöz nem kötött, virtuális műhelymunka lehetőségére egy blogmotort felhasználó oldal nyújtotta kereteken belül. A paradigma létrejött, és a Telep megszűnésével sem halt el, hiszen az Előszeszon és a Körhintakör is hasonló alapokon szervezte meg magát. Mint arra mindkét beszélgetőtársam rávilágított, a blog megszületését egy alapvetően praktikus cél motiválta, nevezetesen az, hogy a kezdetben magánlakáson (az egyik Telep-tag, Pálffy András Gergely lakásán) folyó műhelymunka esetlegessége és nehézkessége feloldódjon egy mindenki számára könnyen és gyorsan hozzáférhető, a többoldalú kommunikációt lehetővé tévő fórumon. Ahogy azt Dunajcsik találóan megjegyzi: „*a blog nem a papíralapú irodalmat, hanem a kávéházat váltotta fel*”. Később hozzáteszi, hogy „*ami újdonságot és egyfajta forradalmat jelentett a Telep működésében, az nem irodalmi jellegű volt, hanem az irodalom szervezéséhez, illetve az önszerveződéshez való másfajta hozzáállás, ami a blogban öltött testet*”.

Ez egyébként rávilágít a Telep kapcsán oly sokszor emlegetett paradigmaváltás egyik kevésbé tárgyalt vetületére is, amely abból az elképzelésből fakad, hogy az internethez és a papírhoz kapcsolódó irodalom nem fér meg egymás mellett. A Telep tagjainak véleménye, ha lényegileg nem is, de árnyalatokban mindenképpen különbözik ebben a kérdésben, alátámasztva a Szegő által csak „föderatív szövetségnek” nevezett,⁴ véleménybeli sokszínűséget feltételező csoporton belüli pluralizmust. Ijjas Tamás szerint a „*papíralapú irodalom alatt igenis megremeg a talaj*” annak következtében, hogy az internet terjedésével az irodalomban is felerősödik a párbeszéd-igény. Bár nem beszél arról, hogy a Telep közvetlenül hozzájárult-e ehhez a megremegéshez, elmondja, hogy a web éppen a hálózatosság vagy az olvasás közösségi élménnyé válása révén olyan pluszt tud adni, amit a papíralapú irodalom mint „magánjellegű tevékenység” hosszú távon nem tud majd pótolni. Ijjas szerint a szükséges konzervativizmus tovább fogja éltetni a Gutenberg-galaxist, hiszen „*egy könyv vagy egy folyóirat mint tárgy rengeteg izgalmat rejt magában*”.

4 SZEGŐ, I. m., 7.

Dunajcsik szerint viszont a papíralapú irodalom leváltásának programjáról szó sincs, sőt valódi státusbeli különbség van a két fórum között; a blogon publikált verseket nem lehet tényleges publikációnak tekinteni, hiszen azok nem futnak át egy szerkesztő keze alatt, mielőtt bekerülnek a kibertérbe. Nem tartja visszalépésnek azt, hogy papíralapú antológiával zárul a blog működése, „mert *soba nem arról volt szó, hogy a két megjelenési forma le akarná váltani egymást*”. Hozzáteszi, hogy a Gutenberg-galaxis és a web egymás ellen való kijátszásának ötlete általában olyanok fejből pattan ki, „*akik számára az internet még mindig újdonságnak számít; mi viszont már ebbe születünk bele, egy abszolút magától értetődő eszközként használtuk. Semmiféle forradalmi bevület nem volt bennünk. Arról volt szó, hogy volt egy probléma, amire a leg jobb megoldás az volt, hogy indítunk egy blogot.*” Mégis érdekes látni az antológia recepciójában, hogy még a fiatal recenzensek is megosztottak a kérdés megítélésben, pedig minden bizonnyal az internet világában kellően szocializáltak.⁵

A Telep-pör

Nem biztos, hogy a legszerencsésebb Telep-pörnek nevezni az esetet, hiszen éppen annyira kapcsolódik egy ugyancsak web 2.0-ás irodalmi fórumhoz, a Könyvesbloghoz is. Talán a „paradigma-pör” lenne a legjobb elnevezés? Hiszen éppen a „paradigmaváltás” szón ironizál a Könyvesblog szerkesztői triumvirátusa (Jászberényi-KálmánG-valuska aláírással) egy 2007 decemberében kelt bejegyzésben, a Telep csoporttal foglalkozó tematikus Kalligram-szám megjelenése után. *A Váltson Ön is paradigmát!* című cikk⁶ érthető okokból generált

5 Érdekes ennek kapcsán idézni az egyik legfrissebb kritikát az antológiáról, amit Hoványi Márton jegyez, és amelyben nem látja feloldottnak az ellentmondást: „Ilyen formán a Guttenberg galaxisba [sic!] átlépni egyet jelentett a Telep tudatos önfel számolásával. Tudjuk, hogy ezt akarták, tudjuk, hogy ez történt, és azt is látjuk már, hogy elromlani milyen. Kár, hogy annak vége.” (HOVÁNYI Márton, „*Elromlani milyen*”, Bárka 2010/1.) Ezzel szemben a *Telep-antológia* előszavában SZEGŐ János „megszüntette megőrzésnek” nevezi a blogra feltöltött versek nyomtatásba való átültetését (lásd *I. m.*, 5).

6 A teljes képhez hozzátartozik, hogy megkerestem Valuska Lászlót is, hogy újra, akár módosítva is elmondhassa véleményét a Telepről, de e megkeresésemre nem érkezett válasz. Ezért publikált írásaiból igyekszem rekonstruálni álláspontját, fenntartva a tévedés lehetőségét. JÁSZBERÉNYI-KÁLMÁN G-VALUSKA, *Váltson Ön is*

a megszokottnál nagyobb vitát mind a papíralapú, mind pedig a netes irodalmi nyilvánosság körében. A kritikát jegyzők már írásuk elején nyilvánvalóvá teszik, hogy nem a Telep újszerűségével van bajuk, vagyis azzal, hogy a virtuális térbe költöztették műhelyüket, hanem inkább az kelt bennük megütközést, hogy a tagok „erőszakosan nyomják magukat: folyamatosan írnak egymás műveiről méltató kritikákat különböző folyóiratokba, szépen felrajzolható a kapcsolathálójuk”. A bejegyzés címében szereplő ironikus felhívás is elsősorban erre az önmarketingelésre utal, nem pedig a blogon közölt művek esztétikai minőségére. Másodsorban utal Bán Zoltán András a telepeselek verseit is közreadó 2007-es *Egészrész* antológiához fűzött fülszövegének egy mondatára is, miszerint „valami azt súgja, hogy »paradigmaváltás« (Thomas Kuhn szép szava) küszöbén állunk a magyar irodalomban, és ez az antológia egyik előfutára a változásnak”⁷ Mindamellet, hogy a „paradigmaváltás” szó fellengzősnek hathat (ebben az esetben a kellően vajt fülű könyvesblogosok figyelmen kívül hagyták Bán idézőjelezését), nem a jelenre, hanem a jövőre mint lehetőségre vonatkozik. De mégis, mi baj van azzal, ha mégis paradigmaváltásról van szó? Úgy tűnik, ez a szó mindkét fél számára tabu.

A túlságosan körülményes és magába zárkózó magyar kritika számára minden bizonnyal szokatlan az a tónus, amit egy blogon megjelenő kritika (éppen a megnyilatkozás terének sajátosságai miatt) lehetővé tesz, mint ahogyan az is, hogy az idézett írásban elhangzott, sokszor éles vádakra és sarkos ítéletekre az érintettek éppen a nevezett bejegyzés fórumán reagáltak. Így a csoport két prominens tagja, Krusovszky Dénes és Dunajcsik Mátyás is helyet kapott a könyvesblog.hu-n; a Könyvesblog kritikájának megjelenésétől számított harmadik napon (!) Krusovszky Dénes *Rossz vicc* című válaszcikkében⁸ a paradigmaváltás gondolatát egyenesen nonszensznek nevezi, és megfelelő nemzedéki hévvel veri vissza a némely pontban kifejezetten személyeskedő támadásokat. Ugyancsak ezen a fórumon, először egy kommentben, majd a szerkesztők által külön posztba emelve Dunajcsik Mátyás belemegy a könyvesblogosok játékába, és „élőbeszéd-

paradigmát!, Könyvesblog 2007. december 4., http://konyves.blog.hu/2007/12/04/valtson_on_is_paradigmat.

7 *Egészrész. Fiatal költők antológiája*, szerk. K. KABAI Ióránt, JAK – L'Harmattan, Budapest, 2007 (hálózati verzió: www.jozsefattilakor.hu/jakfuzetek/sor01/150.html).

8 KRUSOVSZKY DÉNES, *Rossz vicc*, Könyvesblog 2007. december 7., http://konyves.blog.hu/2007/12/07/re_valtson_on_is_paradigmat.

paradigmának” nevezi azt a generációs regiszternek csak megszorításokkal nevezhető megszólalási módot, amelyben a Telep-tagok többsége is alkot, de attól ő maga is elzárkózik, hogy ezt csakis a Telepre vonatkoztassa.

Megszólalásukkal a web nyilvánossága előtt is megmérettetett a diskurzusban megszólalók igazsága, ám a párbeszédbe bekapcsolódó telepesek írásaira érkezett kommentek mennyisége (még ha minősége nem is feltétlenül) jóval elmarad a párbeszédet megindító poszthoz fűzöttékétől. Úgy tűnik tehát, hogy az internet adottságaiból (mint a névtelenség és az általa lehetővé vált totális szólásszabadság) kialakuló kvázi-demokratikus játéktér egy kontraszelektív véleményezési rendet hoz létre, amennyiben a megszólalók eleve a „hangosabbak” közül kerülnek ki.

Ijjas Tamás a fent említett tagokkal szemben kevésbé aktívan vett részt a csoport körüli vitákban, de meglátása szerint egyáltalán nem beszélhetünk a Telep kapcsán paradigmaváltásról, hanem sokkal inkább arról, hogy elindulásakor a Telep „egy paradigmaválság kellős közepén találta magát”⁹. *„Ha komolyan vesszük az elmúlt idők irodalmi tendenciáit, ahol a Kemény–Térey–Peer–Poós-féle volt az utolsó paradigma, akkor a mi generációnkban jött el az újabb váltás ideje, hiszen a korábbiak is nagyjából húszévente jelentkeztek – teszi hozzá. – Úgy gondolom, hogy bizonyos elméletírók, líraolvasók stb. szükségét érzik egy rendszer-váltás utáni, »demokratikus«, »interaktív«, »belter-jen túli« irodalmi fordulatnak, és az ő hiányérzetük teremtette meg azt a paradigmaválságot, amibe jó jöttünk mi mint Telep csoport. Nyilvánvaló, hogy mindannyian törekszünk az újra, az újításra, de egyikünk sem hiszi, hogy részt kéne vennünk valami művészi forradalomban, világmegváltásban, egyszerűen jó, jobb, annál is jobb költők, írók szeretnénk lenni. Az irodalomban meglévő pluralizmus sokkal nagyobb érték, mint egy paradigmaváltó útdöngölés.”*



Ijjas Tamás

9 A „paradigmaválságra” való hivatkozás megidézi a *Telep-antológiát* lezáró, szintetizáló igényű Borbély-esszé szóhasználatát is (lásd Borbély, *I. m.*, 153).

A „paradigmaváltás” kifejezés hagyományosan agresszív konnotációira utal Dunajcsik is, amikor a Telep megalapításának fogadtatásáról beszél: *„Amikor fölröppent a hír, hogy van egy ilyen csoport, mindenki azon kezdett el gondolkodni, hogy vajon kiket akar leváltani, kik ellen van, kiket akar kizárni magából. Régebben, ha feltűnt egy új generáció vagy irodalmi csoport, akkor le akarták rombolni a bálványokat, le akarták váltani az embereket, át akarták szervezni a kánont.”* Véleménye szerint az irodalom mai állapota mellett erre már nincs is valódi lehetőség, *„ugyanis ma már nincs olyan, hogy magyar költészet, hanem csak költészetek vannak, rengeteg különböző fajta, egymás mellett élő paradigma. Még azt sem lebet mondani, hogy a Telep egy paradigma lenne a sok közül, hiszen költészeti szempontból nem feltétlenül közös költészeti paradigmában dolgoztak a csoport tagjai.”*

Előzmények, utózmányok

Egzotikus mellékízt ad a Telep-pörnek, hogy a Könyvesblog megálmodójának, Valuska Lászlónak a pör kezdete előtt adott, híreshírheht „programadó” nyilatkozata¹⁰ nyomán megindult, utóbb „kis kritikavitának” keresztelt hullámverés során éppen a web 2.0-ás irodalom medialitásának jellegére irányuló meghatározási igény vált a vita fő éltető elemévé. Ebbe az utóvédharcba bocsátkozott bele Dunajcsik Máttyás is. Borbély Szilárd a *Telep-antológiában* megjelent, kanonizáló igényű tanulmányában szinte a csoport kovászaként írja körül a költőként, prózaíróként, kritikusként és műfordítóként egyaránt tevékenykedő Dunajcsikot; meglátása szerint amellet, hogy a fiatal író-költő kritikája a tradicionális és intézményes kritikai iskolával szemben a „demokratikus kultúraelsajátítás elemi reflexei szerint működik”,¹¹ folyamatosan szem előtt tartja a „blogközösség csoporttudatából” fakadó sajátosságokat is. Ezt igazolja Dunajcsik a Magyar Narancsban megjelent beszédes című publicisztikájában is (*Az olvasó lázadása, avagy túléli-e a kortárs irodalmi élet arcvésztes nélkül az online nyilvánosság robbanását?*), amelyben állítja, hogy az irodalom a közélet része, éppen ezért mindenfajta publikáció „az Agó-

10 *Próbálgatjuk a játékrendszert.* Interjú Valuska Lászlóval, Litera.hu 2007. június 4., www.litera.hu/hirek/probalgatjuk-a-jatekrendszert.

11 *Telep-antológia*, 138.

rára való kiállásnak minősül”,¹² amivel az igaztalan kritika elszenvedésének kötelessége is együtt jár.

„*A magyar neten mára már szóhoz jutott egy elképesztően nagy-pofájú réteg, és eléggé aggasztó látni, hogy a nagy részük legalább száz évvel ezelőtti fogalmak és elvárások szerint gondolkozik a művészetről és a költészetről. Valamiről nagyon lemaradtak*” – állapítja meg immáron előszóban a helyzetet elemezve Dunajcsik. E jelenség radikalizálódására kitűnő példa az a 2009 decembere és 2010 januárja között egzisztáló *ad hoc* blog, amelyet napiszarvers.blog.hu címen jegyezték be, és amely fiatal és fiatalnak már egyáltalán nem nevezhető szerzők mellett (mint például Várady Szabolcs vagy Szijj Ferenc) a feloszlott Telep több tagját is célba vette; legélesebben Pollágh Pétert támadták *A Cigaretás* című verse kapcsán, és kötetének NKA-s támogatását kérdőjelezték meg eléggé leegyszerűsítő módon.¹³ A magukat titokzatosan csak „Légióinak” nevező blogtulajdonosok célja egyfelől az volt, hogy az általuk követett, ám precízen nem körülírt olvasási módnak nem megfelelő verseket egy rövid és vitriolos bevezető mellett „napi szar versekként” mutassák be, másfelől az, hogy az irodalom állóvizébe egy újabb súlyos követ hajítsanak. Annyi bizonyos, hogy a blog tovább erősíti a Könyvesblog által 2007-ben megindított „kritikai fordulatot”, és egyszerre veti fel az irodalom vélt vagy valós belterjességéből táplálkozó (ezt Valuska az idézett interjúban egyszerűen csak „iwiw-jellegnek” nevezte), a kor-

A Telep csoport tagjai:

Bajtai András
 Deres Kornélia
 Dunajcsik Mátvás
 Ijjas Tamás
 Krusovszky Dénes
 Nemes Z. Máriaó
 Pálffy András Gergely
 Pollágh Péter
 Sirokai Mátvás
 Sopotnik Zoltán
 Szabó Marcell
 (Simon Márton
 2006–2007 között
 volt a csoport tagja)

12 DUNAJCSIK Mátvás, *Az olvasó lázadása, avagy túléli-e a kortárs irodalmi élet arcvesztés nélkül az online nyilvánosság robbanását?*, Magyar Narancs 2007/33., 40–43.

13 „És nagyon úgy fest, hogy erre a projektre az NKA-nak volt egy millája. Gratulálunk. Ennyit arról, hogy nem lehet megélni a költészetből. (BOTRÁNY)” Az idézet az egykori www.napiszarvers.blog.hu-ról származik, amelyről időközben minden tartalmat töröltek, ezért az ott közölt tartalmaknak csak a netes „szájhagyomány” állíthat emléket. A fenti idézet mindettől függetlenül az eredeti bejegyzésből származik, amelyre egyébként 104 komment érkezett, ami igen magas számnak számít a kulturális blogoszférában.

társ irodalom esztétikai pluralizmusából adódó, valamint a web 2.0 mint irodalmi köztér struktúráiból és funkcióiból fakadó kérdéseket, még ha ezzel maguk a Napiszarvers működtetői és lelkes kommentelői nem is szembesültek.

Kérdésemre Dunajcsik elmondta: *„a Napiszarvers mint jelenség azért volt elképesztő, mert arra mutatott rá, hogy bár van egy olyan réteg, amely szerint a vers önmagában nem ördögtől való dolog, vagyis lenne igénye magára a költészetre, mégis úgy fest, hogy ez a leghangosabb réteg az, amelyiknek egyáltalán nincs fogalma arról, hogy ma mit jelent a kortárs vers. Ez nem csak az ő hibájuk és szűklátókörűségük. A jelenség rámutat a magyarországi értelmiség, az oktatás- és kultúrpolitika hatalmas kudarcára, amennyiben eddig teljesen figyelmen kívül hagyták azt a szempontot, hogy a kortárs művészetnek a közönségével kommunikálnia kell, sőt ki is kell nevelnie azt.”*

A Telep-pörben az egyik fő vádpont az „egymás-recenzálás” jelensége volt. A régóta folyó „metavitának” éppen a belterjességre utaló passzusai a legfájóbbak, mert a személyeskedésre éppen úgy alkalmat adnak, mint a megalapozott önvizsgálatra. Még a Telep végéről beszámoló, ugyancsak a Könyvesblogon megjelent írás¹⁴ is újra felveti az eredeti vitában emlegetett belterjesség problémáját, ami utóbb a Borbély-esszében egyenesen a Telep-jelenséget magyarázó fogalomná („belterj”) nemesedett. A „belterj”-ben sikerült összedolgozni az eredeti kifejezés szükségképpen elidegenítő tartalmát és a Telep ezen elidegenedés ellen (vagy éppen ezért) vívott küzdelmét, így teremtve meg egy többszörösen dialektikus magyarázó fogalmat. De mégis úgy tűnik, hogy a kifejezés megtévesztő, mert eltérít a belterjesség lebegő vádjának vizsgálatától, ami azzal a képességgel is rendelkezik, hogy a Telepen túlmutatva a teljes irodalmi közélet állapotaira is reflektáljon. A vád szerint a Telep-tagok túlságosan is méltató modorban és tudatosan megszervezve írnak egymás frissen megjelent köteteiről, és ezzel egy falanxban menetelő érdekszövettséghez váltak hasonlatossá. A Könyvesblog szerzői hármasa szerint „így elvész a kritika tétje és csak egy mesterséges kánonépítéssel találkozhatunk. Pedig a lényeg az állandó megmérettetés lenne.”¹⁵ Abban azonban még a cikk szerzői is igazat adnak Dunajcsiknak,

14 BURDEN, *Telep: Game Over*, Könyvesblog 2009. június 9., http://konyves.blog.hu/2009/06/09/telep_game_over.

15 JÁSZBERÉNYI-KÁLMÁN G-VALUSKA, *Váltson Ön is paradigmát!*

korábban már említett MANCS-beli cikkére utalva, hogy aki a mai magyar irodalomban kritikát ír, az a piac kicsinysege miatt előbb-utóbb mindenkivel összetalálkozik, de nem gondolják, hogy a telepeseknek épp a pályájuk elején azzal kellene kezdeniük, hogy egymást népszerűsítik.

Ijjas nem tartozik a Telep kritikus-szerzőihez, viszonylag ritkán ír recenziót is, de megnevezi a belterjesség vádjának lehetséges okait. *„Az olyan, a Teleptől mint csoportosulástól független események, mint hogy a JAK-füzetek egyik szerkesztője Pollágh Péter lett 2007-ben, a JAK világirodalmi sorozatát pedig Krusovszky Dénes és a »Telep-közeli« Urfi Péter¹⁶ szerkeszti 2008-tól, egyes irodalomról gondolkodók, kritikusok szemében az összképet érdekszövetséggé torzították.”* Ijjas szerint viszont *„a marketing nem baj; az olvasókat célozza meg, nem pedig a kánont, az meg vajon miért lenne elítélendő, ha egy író az íráson túl is megdolgozik a közönségéért?”* Dunajcsik kérdésemre ki egészíti korábbi koncepcióját, és azt mondja, hogy *„a magyar irodalmi életben, méreténél fogva, nebezen elkerülhető a személyes ismeretség. Ha írok egy recenziót Krusovszky Dénesről, az nem sokban különbözik attól, mint amikor Radnóti Sándor ír Vajda Mihályról.”* Ugyanakkor az egymás-recenzálás jelenségét nem tartja eleve elítélendőnek, sőt rámutat a gyakorlati hasznon túli elméleti előnyökre is: *„minden egyes generációnak, amely valamilyen módon ki akarja alakítani a maga irodalmi nyelvét, nemcsak arra van szüksége, hogy műveket alkosson, hanem arra is, hogy ezeket valamilyen módon megpróbálja feldolgozni elméletileg és kritikai szempontból is.”* Vagyis az egymás-recenzálás ténye nem tagadható, de a motivációk és a mögötte rejlő célrendszer más, mint amit a pörölők állítottak.

*

Mindezeket átgondolva aligha vonható kétségbe, hogy a Telep csoport igenis jelentős szereppel bír a 2000-es évek irodalmi nyilvánosságának önmagához és a közönséghez való viszonyáról szóló diskurzusának felélesztésében. A Telep kimúlása fölveti ugyanakkor a kortárs irodalmi élet éretlenségét is a nyíltan és nem informálisan szerveződő

16 Urfi Péter nem tagja a Telepnek, de a nevezetes Kalligram-számban ő készítette a szerzőkkel az interjúkat, és mindemellett rendszeresen együtt dolgozik a Telep tagjaival. Ugyanakkor a „kis kritikavítában” betöltött ellentmondásos szerepe miatt ugyancsak érdekes lehet a generációváltás jelenségszerepének vizsgálatakor.

művészi csoportosulások befogadására, mert bár az ún. elit tárt karokkal fogadta a Telep alkotóit, mégsem tette lehetővé, hogy a csoport értékelése ne a leegyszerűsítés irányába, a tagok munkái közötti összefüggések és áthallások kényszeres keresése, valamint nem létező konkordanciák kimutatása felé haladjon.

Az igazsághoz hozzátartozik, hogy jelen Telep-bejárásunk során nem tehattünk kísérletet arra, hogy a költőcsoport által világra hozott szövegekkel (legyen szó líráról vagy prózáról), vagy az általuk szerkesztett folyóirattal, a Puskin Utcával foglalkozzunk, pedig kétségkívül ez lenne a legfontosabb. Hasznos volna, ha az esztétikai elemzésnek is tér nyílna, de ennek a valódi és előfeltevésektől mentes útja csak úgy válhat biztosítottá, ha a fentiekben is ismertetett jelenkor-történeti rétegeket, amelyek az olvasást a kívánatosnál nagyobb mértékben befolyásolhatják, lefejtjük a művekről.